

Доклад на Европейския наблюдател на преструктурирането (ERM) за 2020 г.: Преструктуриране отвъд границите

Въведение

Настоящият доклад има две цели: първо, да се направи преглед на неотдавнашната дейност по преструктуриране в Европейския съюз до възникването на кризата с коронавируса (COVID-19), включително на първите въздействия от нея, и, второ, да се анализират по-задълбочено дейностите по преструктуриране с транснационален характер, включващи многонационални предприятия (МНП). Вторият анализ е продиктуван от все по-транснационалния характер на позицията, която тези предприятия заемат при вземането на решения за стратегическо планиране, както и при определянето на местоположението на производствените обекти и заетостта. В по-големите МНП решенията, взети в глобалните централи, влияят във все по-голяма степен върху операциите на национално и местно ниво. Това създава предизвикателства пред представителството на работниците, включително европейските работнически съвети (ЕРС), чиято цел е да осигурят среда за информиране и консултиране на служителите в МНП относно решенията, които ги засягат.

Основният източник за анализа е базата данни на Европейския наблюдател на преструктурирането (ERM), в която е събрана информация за над 25 000 мащабни преструктурирания от началото на 2002 г., включително близо 2000 от началото на 2019 г. Анализът на транснационалното преструктуриране е допълнен от разгледани случаи, базирани на международни премествания на производството.

Контекст на политиката

Пазарите на труда в ЕС през 2020 г. функционират в сянката на първата вълна от кризата с COVID-19. Отпуснатият от ЕС и държавите членки голям обем от финансови средства смекчи, поне в началото, някои от най-страховитите въздействия. За справянето с последиците от кризата, особено в най-засегнатите сектори, ще се изисква обаче постоянна държавна подкрепа, за да бъдат защитени домакинствата и бизнеса и да бъдат положени основите на устойчиво възстановяване. В допълнение към това, за постигането на стратегическите цели на ЕС, като целта за въглеродна неутралност до 2050 г., ще бъде

необходима трансформация на производствената дейност, която ще включва широко преструктуриране.

МНП са като цяло устойчиви предприятия, които могат да играят активна роля за възстановяването и постигането на тези дългосрочни цели. Те съставляват голям дял от глобалното производство (28 %) и заетостта (23 %) и още по-голям дял от световната търговия. Решенията, които тези предприятия вземат къде да разположат своите дейности, засягат трудовия статус на десетки милиони европейци, както и просперитета на техните общности и региони. Отчасти в отговор на нарастващото им икономическо влияние, ЕС разработи политики, които да подкрепят представителството на работниците на транснационално ниво (директивите за създаване на ЕРС и правата за информация и консултации), за да бъде възстановен балансът на правата на социалните партньори, по-специално в случай на транснационално преструктуриране. Финансирането за преквалификация на работници, съкратени в резултат на мащабно преструктуриране, се насочва чрез Европейския фонд за приспособяване към глобализацията (ЕФПГ), от което се облагодетелстват стотици хиляди европейски работници.

Основни констатации

- Кризата с COVID-19 доведе до удвояване на загубата на работни места през първата половина на 2020 г. в резултат на преструктурирането в сравнение с пълзящата средна стойност. Въздействието върху пазара на труда е силно селективно, като в два големи сектора — транспорт (включително въздушен транспорт) и хотелиерство и ресторантьорство — е съсредоточен почти половината от общия брой обявени загубени работни места (в сравнение с по-малко от 10 % при „обичайните“ обстоятелства). Това са секторите, които са най-силно засегнати от мерките за физическо дистанциране, приети с цел спиране на предаването на вируса. По-изчерпателен отчет за първоначалното въздействие на кризата с COVID-19 ще може да бъде изготвен едва когато временните мерки за фискална подкрепа, приети от правителствата с цел смекчаване на въздействието, бъдат намалени или оттеглени.

- Около 1 от 20 случая на мащабно пререструктуриране в ERM имат транснационален характер и засягат дейностите в поне две държави. Въздействието върху заетостта в тези случаи е много по-голямо и в резултат на това процесите на пререструктуриране са по-дълги и по-сложни. При всеки транснационален случай на пререструктуриране (различен от разширяване на дейността) се обявява загуба на средно над 3000 работни места, като този брой е около седем пъти по-голям от броя на загубените работни места при пререструктуриране в националните граници.
- Цялата дейност по пререструктуриране е циклична, като пиковите съвпадат с рецесии, а транснационалната дейност по пререструктуриране е особено чувствителна в това отношение. Както честотата на случаите, така и размерът на загубите на работни места нарастват относително по-бързо по време на икономически спад, включително при спада, произтичащ от кризата с COVID-19.
- При разглеждането на случаи на транснационални пререструктурирания бяха установени различни мотиви, на които се опираха решенията на МНП за прехвърляне на производството през границите, но намалените разходи за труд остават най-важните от тях.
- При разглеждането на тези случаи се отбелязва натрупването на колективни структури на представителство между местното, националното, европейското и глобалното равнище. Това може да бъде от полза за укрепване на връзките и за подпомагане на координирането на обмяна на информация между представителите на работниците и евентуално на действията от тяхна страна, но е възможно да отслаби влиянието им върху управлението на транснационалните операции по пререструктуриране.
- Предвид мащаба и въздействието им отвъд границите на държавите членки, включително потенциала им да предизвикат трансгранични спорове в случаи на прехвърляне на производство, съществуват силни аргументи за включването на ЕС в наблюдението на транснационалното пререструктуриране. При инструменти за финансиране като ЕФПГ се предвиждат трансгранични заявления, но на практика по-голямата част от заявленията за активна намеса на пазара на труда след пререструктуриране обикновено са на национално ниво.
- Друга област на потенциално трансгранично противоречие при транснационалното пререструктуриране е свързана с реалното или предполагаемото използване на регионални или национални субсидии, за да бъдат стимулирани многонационалните фирми да преместят производството. Такива помощи, когато съществуват, подкопават усещането, че всички компании се конкурират при равни условия, тъй като по-големите от тях обикновено са основните цели и бенефициери на такава помощ. Те също така предизвикват подозрения, че корпоративните решения, които могат да доведат до значителна загуба на работни места и затруднения за хората, са мотивирани както от наличието на субсидии, така и от други търговски съображения.
- Политиката по отношение на човешките ресурси в МНП все повече се моделира на глобално (а не на европейско) ниво, докато повечето законови изисквания към работодателите (по отношение на работното време, здравето и безопасността, социалната сигурност и заплащането) са на национално ниво. Въпреки че транснационалното пререструктуриране попада непосредствено в правомощията на ЕРС, капацитетът и възможностите му да влияят върху тези процеси са ограничени. Тези ограничения са по-очевидни, когато вземането на многонационални решения се концентрира на глобално ниво, а свободата на местното или националното ръководство за вземане на решения е ограничена.

Насоки за политиката

- Световната финансова криза от 2008—2009 г. имаше отрицателно отражение върху международните инвестиционни потоци, като МНП предизвикаха обрат в тенденциите на международното разширяване. Потоците на преки чуждестранни инвестиции през 2018 и 2019 г. са по-ниски като дял от световния брутен вътрешен продукт (БВП), отколкото през 2010 г. Кризата с COVID-19 вероятно ще доведе до по-нататъшно свиване на тези потоци, съкращаване и опростяване на глобалните вериги за създаване на стойност, както и до известно свиване на икономическата активност в рамките на националните граници.

Допълнителна информация

Докладът Доклад на ERM за 2020 г.: Пререструктуриране отвъд границите е достъпен на адрес: <http://eurofound.link/ef20024>

Ръководител изследвания: John Hurley

information@eurofound.europa.eu